

Отримано: 17 лютого 2024 р.

Прорецензовано: 27 лютого 2024 р.

Прийнято до друку: 7 березня 2024 р.

e-mail: ljudmila_d@ukr.net

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-5353-3327>

e-mail: tovkaylo_t@ukr.net

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-7142-3164>

DOI: 10.25264/2519-2558-2024-21(89)-53-57

Довбня Л. Е., Товкайло Т. І. Евфемізми воєнного часу в риторичі засобів масової комунікації. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»: серія «Філологія»*. Острого : Вид-во НаУОА, 2024. Вип. 21(89). С. 53–57.

УДК: 81'373.49:355.48]:070

Довбня Людмила Емануїлівна,
кандидат філологічних наук,
доцент кафедри української лінгвістики і методики навчання,
Університет Григорія Сковороди в Переяславі
Товкайло Тамара Іванівна,
кандидат філологічних наук,
доцент кафедри української лінгвістики і методики навчання,
Університет Григорія Сковороди

ЕВФЕМІЗМИ ВОЄННОГО ЧАСУ В РИТОРИЦІ ЗАСОБІВ МАСОВОЇ КОМУНІКАЦІЇ

Питанням евфемізації присвячено немало досліджень українських і закордонних лінгвістів, проте повністю описати ці мовні фігури неможливо, оскільки в мовленні постійно продукуються нові номінації та конструкції, які з певною метою завуальовано чи пом'якшено передають суть реалій. З особливою риторикою та актуальністю зазвучали евфемізми на тлі російсько-української війни, оскільки вороги маніпулюють свідомістю своїх громадян, застосовуючи різні психологічні й мовні засоби і прийоми, намагаючись приховати істину чи змістити акценти.

Риторика публіцистичних текстів північного сусіда позначена засобами, спрямованими на спотворення дійсності, виправдання військової агресії, на пом'якшення психологічних ефектів сприймання інформації. Такий підхід лінгвістично не є новим. Мовленнєва практика підтвердила правильність бачення дослідниками ролі евфемізмів у риторичі засобів масової інтернетної комунікації в аспекті маніпулятивного впливу на суспільну думку, а також у сприйманні мовцями нинішніх воєнних реалій.

Мета статті – описати і проаналізувати евфемізми воєнної тематики (спецоперація, іхтамнеті, бавовна, шольцінг, макроніти, відкобзонити, негативно злетів, комплекс С-400 столмився і ліг на бочок, позаітатне сходження авіаційного боєприпасу, піти за російським кораблем, крок доброї волі, негативно зростання, вихід у простоювання, заплановане перегрупування, занурення під воду, негативно народження, розмови про важливе, негативно воскреснути, незаконне втручання сторонніх осіб у роботу залізничного транспорту, окремі категорії громадян тощо), які активно використовуються в інтернетних засобах масової комунікації та живому розмовному мовленні, в аспекті їхніх функцій, структури і семантики, а також висвітлити їхню риторичну специфіку.

Евфемізми вживаються в мовленні з метою ввічливо або пом'якшено передати суть понять, на які суспільство накладає табу. Слід зазначити, що, окрім того, евфемізми можуть становити собою певну приховану мовну стратегію, спрямовану на створення в адресата хибного уявлення про дійсний стан речей та приховування справжньої негативної суті зображуваного. При цьому адресант цілеспрямовано акцентує увагу реципієнта на позитивних моментах, приховуючи негативні. Власне в цьому аспекті заслуговують на детальний розгляд та аналіз воєнно-політичні евфемізми як пропагандистські штампі.

Найважливішими функціями цих мовних утворень є вуалітивна, риторична, превентивна, елевативна, конспіративна. У цих функціях здійснюється специфічне переосмислення мовних одиниць і набуття ними пом'якшених і прихованих значень.

До домінуючих семантичних процесів, унаслідок яких здійснюються зміщення і зміни лексичних значень описаних слів і словосполучень, належить метонімізація, заснована на комбінації переосмислених запозичених власних назв з антономазією, ускладненою слотворчими формантами; метафоризація, в основі якої – оксиморон; а також спеціалізація, зумовлена дією мейозису та елевачії.

Описані евфемізми не є однорідними за структурою. Вони можуть бути однослівними, становити собою непоширені або поширені словосполучення. Усі три типи цих евфемізмів є функційно активними як у засобах масової комунікації, так і в живому розмовному мовленні.

Ключові слова: евфемізми, риторика, інтернетні джерела, розмовне мовлення, функції, структура, семантика.

Ljudmyla Dovbnia,
Ph. D. in Philological Sciences,
Associate Professor at the Department of Ukrainian Linguistics and Methodology of Teaching,
Hryhorii Skovoroda University in Pereiaslav

Tamara Tovkaylo,
Ph. D. in Philological Sciences,
Associate Professor at the Department of Ukrainian Linguistics and Methodology of Teaching,
Hryhorii Skovoroda University in Pereiaslav

EUPHEMISMS DURING WARTIME IN THE RHETORIC OF MASS COMMUNICATION MEDIA

The issue of euphemization has been the subject of numerous studies by Ukrainian and foreign linguists. However, a complete description of these linguistic figures is impossible, as new denominations and constructions are constantly produced in speech, veiling or softening the essence of realities for a specific purpose. Euphemisms have gained particular rhetoric and relevance against the backdrop of the Russian-Ukrainian war, where adversaries manipulate the consciousness of their citizens, using various psychological and linguistic means and techniques to conceal the truth or shift the emphasis.

The rhetoric of the publicistic texts of the northern neighbor is marked by means aimed at distorting reality, justifying military aggression, and mitigating the psychological effects of information perception. Such a linguistic approach is not linguistically novel. Linguistic practice

has confirmed the correctness of researchers' views on the role of euphemisms in the rhetoric of mass internet communication tools in terms of manipulative influence on public opinion, as well as in the perception of speakers of current military realities.

The aim of the article is to describe and analyze euphemisms related to military topics (special operation, cotton, scholzing, to macron, negative takeoff, the S-400 complex got tired and lay down on its side, unplanned release of an aviation munition, follow the Russian ship, step of goodwill, negative growth, going into idleness, planned regrouping, immersion under water, negative birth, talks about important, negative resurrection, illegal interference of outsiders in the work of railway transport, certain categories of citizens etc.) actively used in online mass communication tools and live spoken language, in terms of their functions, structure, semantics, and to highlight their rhetorical specificity.

Euphemisms are used in speech with the aim of politely or softenedly conveying the essence of concepts that society imposes taboo on. It should be noted that, in addition, euphemisms can represent a certain hidden linguistic strategy aimed at creating a false perception of the true state of affairs and concealing the real negative essence of the portrayal. In doing so, the sender deliberately focuses the recipient's attention on positive aspects, concealing the negative. In this aspect, euphemisms related to military and political issues as propaganda stamps deserve detailed consideration and analysis.

The most important functions of these linguistic formations are veiling, rhetorical, preventive, elevating, and conspiratorial. In these functions, a specific reinterpretation of linguistic units is carried out, and they acquire softened and hidden meanings.

Among the dominant semantic processes that result in shifts and changes in the lexical meanings of the described words and phrases are metonymy based on the combination of reinterpreted borrowed proper names with antonomasia, complicated by word-forming formants; metaphorization, based on oxymoron; as well as specialization, caused by the action of meiosis and elevation.

The described euphemisms are not homogeneous in structure. They can be single words, constitute uncommon or common phrases. All three types of these euphemisms are functionally active both in mass communication tools and in live spoken language.

Keywords: rhetorical figures, veiled meanings, internet sources, spoken language, functions, structure, semantics.

Постановка проблеми. Питанням евфемізації присвячено немало досліджень українських і закордонних лінгвістів, проте повністю описати ці мовні фігури неможливо, оскільки в мовленні постійно продукуються нові номінативи та конструкції, які з певною метою завуальовано чи пом'якшено передають суть реалій. З особливою риторикою та актуальністю зазвучали евфемізми на тлі російсько-української війни, оскільки вороги маніпулюють свідомістю своїх громадян, застосовуючи різні психологічні й мовні засоби і прийоми, намагаючись приховати істину чи змістити акценти. Більше того, подекуди навіть у західній пресі стали з'являтися слова і вислови, що потребують корекції. З огляду на це Центр стратегічних комунікацій та інформаційної безпеки у співпраці з Інститутом масової інформації розробив низку рекомендацій щодо номінування фактів російської агресії в Україні.

«Не маючи змоги перемогти на полі бою, Росія не полишає спроб нав'язати світу власне трактування того, що відбувається в Україні та з Україною. На жаль, відлуння російської пропаганди у вигляді заангажованої лексики війни можна й досі зустріти навіть на шпальтах респектабельних західних видань», – ідеться в повідомленні (Центр, 2023]). Дослідники виокремили певні мовні утворення й надали рекомендації щодо їх об'єктивної заміни. Відповідно до них словосполучення *українська криза* слід замінювати формулюваннями *російське вторгнення* (агресія, напад) в Україну, *російсько-українська війна*; *проросійські війська* – *російські війська*, *російські збройні формування*; *українські націоналісти* – *Сили оборони України*, *українські військові*, *захисники України*; *сепаратисти* – *проросійські заколотники*, *зрадники*, *колаборанти*; *російська влада* – *російська окупаційна адміністрація*; *приєднання територій* – *незаконна анексія*, *спроба анексії української території*; *референдуми* – *фейкові референдуми*, *псевдореферендуми*; *спірні території* – *незаконно анексовані території*, *тимчасово окуповані території* тощо (Там само). Це дійсно є важливим уточненням з огляду на сьогоденні українські реалії.

Актуальність. Очевидним є те, що риторика публіцистичних текстів північного сусіда позначена засобами, спрямованими на спотворення дійсності, виправдання військової агресії, на пом'якшення психологічних ефектів сприймання інформації. З-поміж таких засобів слід виокремити евфемізми, які мають найвідчутніший ефект у мовно-мовленнєвому просторі. Власне функційний і структурно-семантичний аналіз сучасних евфемізмів воєнної тематики потребує фахових досліджень та інтерпретацій.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Такий підхід лінгвістично не є новим. На те, що евфемізми є засобом політичної маніпуляції, звертали увагу В. Великорода (Великорода, 2007), В. Тхір (Тхір, 2004), В. Андріяш та Н. Свтушенко (Андріяш, 2022.), О. Гончарова (Гончарова, 2009), Р. Ключник (Ключник, 2018), Х. Пайонкевич (Пайонкевич, 2014), Е. Коляда та Е. Кондрук (Коляда, 2015), М. Булах (Булах, 2016), А. Акайомова (Акайомова, 2011), В. Бушкова та А. Мельниченко (Бушкова) та ін.

Мовленнєва практика підтвердила правильність бачення дослідниками ролі евфемізмів у риторичі засобів масової інтернетної комунікації в аспекті маніпулятивного впливу на суспільну думку, а також у сприйманні мовцями нинішніх воєнних реалій. Власне із цього приводу М. Булах зауважує: «Особливо частотним на сучасному етапі є вживання евфемізмів у медіа. Це пов'язане, як сказано вище, з природою медіа, їхніми функціями. В текстах ЗМІ, зокрема, в публічних виступах політиків, часто з метою політкоректності, використовують саме евфемізми. У працях, присвячених евфемізмам у політичному дискурсі, дослідники доводять, що евфемізми відіграють особливу роль для соціальної комунікації. Дійсно, евфемізм постійно використовується в політичній мові та відповідає потребі політиків із метою підтримки їх позитивного іміджу. Активне використання евфемізмів у мовленні політиків можна пояснити також вимогою з боку політичних партій, які вони представляють, або через необхідність виглядати толерантним» (Булах, 2016: 106-107).

Мета статті – описати і проаналізувати евфемізми воєнної тематики, які активно використовуються в інтернетних засобах масової комунікації та живому розмовному мовленні, в аспекті їхніх функцій, структури і семантики, а також висвітлити їхню риторичну специфіку.

Виклад основного матеріалу. Загалом ми звикли до того, що евфемізми вживаються в мовленні з метою ввічливо або пом'якшено передати суть поняття, на які суспільство накладає табу. Слід зазначити, що, окрім того, евфемізми можуть становити собою певну приховану мовну стратегію, спрямовану на створення в адресата хибного уявлення про дійсний стан речей та приховування справжньої негативної суті зображуваного. При цьому адресант цілеспрямовано акцентує увагу реципієнта на позитивних моментах, приховуючи негативні. Власне в цьому аспекті заслуговують на детальний розгляд та аналіз воєнно-політичні евфемізми як пропагандистські штампи.

Аналізуючи внутрішню сутність аналізованого явища, М. Б. Булах зауважує: «...механізм евфемізації полягає... у заміні, приховуванні прямої номінації. Вторинні номінації, які замінюють табуйовані вислови, базуються на ментальних

метафоричних образах, що визначаються способом мислення людини та її сприйняттям світу. Зважаючи на це, автору евфемізму необхідно враховувати фонові знання учасників комунікації. Разом із тим реципієнти мають взяти до уваги контекст та конституацію вислову» (Булах, 2016: 101).

У процесі аналізу текстів інтернетних видань в аспекті з'ясування мети, функцій, структури і семантики вживаних у них евфемізмів ми виокремили ті, які, на наш погляд, є яскравими й показовими. Зокрема, російське опозиційне джерело «Прокуратор» у телеграм-каналі евфемістично подає інформацію під заголовком: «У Росії вводять норми для мертвих»: «У Самарі введені субсидії на поховання *«окремих категорій громадян»* (21.06.2023 р.); тут і далі за текстом – переклад із російськомовних видань наш). Так, дотримуючись нової моди замінювати дійсність евфемізмами, чиновники називають тих, хто був убитий на війні в Україні. Російське опозиційне джерело «Ватное болото» на телеграм-каналі вміщує таку інформацію: «У Брянській області підірвана залізниця»: «Знаєте, як вибух назвали в Росзалізниці? *«Незаконне втручання сторонніх осіб у роботу залізничного транспорту»* (02.05.2023 р.). В УНІАН оприлюднили події: «У Росії *негативно злетів літак санавіації»* (24.02.2023 р.); «Пам'ятаєте руснявий комплекс С-400, який учора *столмився і ліг на бочок?»* (28.07.2023 р.).

На інтернетних просторах трапляються похідні утворення від рос. «их там нет» – сполучення для заперечення факту перебування кадрових російських військових на українській території. Воно набуло іронічного значення і стало твірним для евфемізму *іхтамнети*. Так, на сайті «Медіакритика» 05.11.2022 р. вийшла публікація А. Клименка «Від *іхтамнетов* до часткової мобілізації. Як Кремль пояснює присутність свого війська в Україні» (<http://surl.li/qdzqk>).

Функційно активною є й лексема *бавовна*, що зазнала евфемізації. У Белгороді – на російській території, що неподалік українського кордону, систематично траплялися вибухи на складах. Представники влади їх не коментували, у зв'язку із чим журналісти пропагандистських медіа з метою мінімізувати в уяві місцевих жителів небезпеку від тих вибухів та заспокоїти населення почали вживати слово *хлопок*. Власне тоді в українських соцмережах користувачі переклали це слово і стали називати явище називати *бавовною*. Так, С. Мінджоса на сайті «24 канал» 19.08.2022 р. публікує матеріал за назвою «Що означає «бавовна»: чому так називають вибухи в росії та на окупованих територіях» (<http://surl.li/qdzuv>). Далі в цій статті авторка наводить ланцюжок маніпулятивних пояснень причин вибухів у російських засобах масової комунікації: «Згодом росіяни придумали нове пояснення. Вибухи на своїх військових складах та в окупованому Криму вони почали називати *наслідками «недотримання правил пожежної безпеки»*.

«Українські відомства швидко підхопили цю ідею. У Міністерстві оборони після вибухів на аеродромі «Саки» іронічно порадили росіянам почати нарешті дотримуватися правил пожежної безпеки.

Така підміна понять дійсно виглядає жалюгідно й смішно... Якщо не називати речі своїми іменами, то і їхнє сприйняття буде іншим. Щоб не показувати населенню, що ситуація йде не за планом, російська влада просто використовує інші, м'якші слова. Так само кремль називає війну в Україні *«специоперацією»* (Там само).

Цікаво інтерпретована причина одного з вибухів у Белгороді: «Причиною вибуху у Белгороді є *«позаштатне сходження авіаційного боєприпасу»*» з літака Су-34, – Міноборони РФ (<http://surl.li/qdzvu>).

Поширеною і загальновідомою стала відповідь українських солдатів, які перебували на острові Зміїному, морякам російського крейсера «Москва» на пропозицію останніх здатися. Ця відповідь набула евфемістичного звучання і семантики «зазнати поразки»: «Ви готові *піти за російським кораблем?* Або чому не варто використовувати російське ПЗ» (<http://surl.li/qdzsj>).

Цікавими є факти утворення відомих нині евфемізмів від антропонімів, зокрема від прізвища Федерального канцлера Німеччини Олафа Шольца. Так, на шпальтах видання «Главком» кореспондентка Л. Яцюк у публікації «Страуси й танки. Польський тижневик висміяв Шольца» пише: «Це не перша карикатура на німецького канцлера через його позицію щодо танків. Так, напередодні у соцмережах з'явилися дві картинки. Перша відображає дієслово *scholzing («шольцінг»)* – від прізвища канцлера Німеччини Олафа Шольца. Воно означає «повідомлення про добрі наміри лише для того, щоб використати/знайти/винайти будь-яку уявну причину, щоб відтермінувати їх і/або запобігти їх реалізації» (<http://surl.li/qdzwu>). Відома українська письменниця Оксана Забужко у словотвірному ряді йде далі і 21 січня 2023 р. на своїй сторінці у фейсбуці робить такий допис: «... По-нашому могло б бути – *шольцювати, шольцутися, шольцюватий...* «Щось ти, чувак, геть *шольцювся»*. «Не *шольцюй!*» «Так воно якесь... *шольчасте...*» (А що, незле, може бути)».

Подібні асоціації викликає похідне від прізвища співака Йосипа Кобзона дієслово *відкобзонити* «вбити, відправити до Кобзона», від прізвища французького президента Еммануеля Макрона – *макронити* «штучно вдавати стурбованість, афішувати її, проте нічого не робити».

Маніпулювання свідомістю реципієнтів здійснюється, зокрема, шляхом евфемізації мовлення. Завдяки засобам масової комунікації набули поширення такі евфемістичні мовленнєві прояви: не ганебна втеча, а *крок доброї волі*; не вибух, а *бавовна*; не падіння (зменшення), а *негативне зростання*; не інфляція, а *прискорення зростання цін*; не скорочення, а *вихід у простоювання*; не звільнення, а *вивільнення від роботи*; не затоплення, а *занурення під воду*; не відступ і втеча, а *заплановане перегрупування*; не смерть, а *негативне народження*; не промивання дитячих мізків, а *розмови про важливе*; не померти, а *негативно воскреснути* тощо. В офіційних документах агресора залізничні гілки для бронепотяга Путіна позначені як *«шляхи незагального користування»*.

Проаналізувавши евфемізми, що виникли й поширилися впродовж двох останніх років на тлі воєнних подій, підтверджуємо думку А. Советної та О. Лісун про функції цих мовних утворень, з-поміж яких слід виокремити вуалитивну, риторичну, превентивну, елевативну, конспіративну як найпоказовіші (Советна, с. 156). У цих функціях здійснюється специфічне переосмислення мовних одиниць і набуття ними пом'якшених і прихованих значень.

До домінуючих семантичних процесів, унаслідок яких здійснюються зміщення і зміни лексичних значень описаних слів і словосполучень, належить метонімізація, заснована на комбінації переосмислених запозичених власних назв з антономазією, ускладненою словотворчими формантами (*макронити, шольцювати, відкобзонити*); метафоризація, в основі якої – оксиморон (*негативне зростання, негативне народження, негативно воскреснути*); а також спеціалізація, зумовлена дією мейозису та елевативної (*крок доброї волі, вихід у простоювання, занурення під воду, заплановане перегрупування, розмови про важливе, шляхи незагального користування*). У переважній більшості випадків унаслідок зазначених процесів спостерігається утворення неосемем, які сприяють евфемізації слова чи словосполучення.

Описані евфемізми не є однорідними за структурою. Вони можуть бути однослівними (*макроніти, шольцювати, відкобзоніти, спецоперація, бавовна, іхтамнети*), становити собою непоширені (*негативно злетіти, негативно воскреснути, негативне зростання, негативне народження, заплановане перегрупування, розмови про важливе, занурення під воду, шивільнення від роботи, вихід у простоявання, негативне зростання*) або поширені (*піти за російським кораблем, позашатне сходження авіаційного боеприпасу, наслідки недотримання правил пожежної безпеки, незаконне втручання сторонніх осіб у роботу залізничного транспорту, шляхи незагального користування, прискорення зростання цін, крок доброї волі*) словосполучення. Усі три типи цих евфемізмів є функційно активними як у засобах масової комунікації, так і в живому розмовному мовленні.

Проведений аналіз підтверджує думку В. Великороди про те, що «...окремі лексеми та вільні словосполучення зі звичним для реципієнта семантичним навантаженням починають вживатися для позначення негативних понять та явищ, і, набуваючи нового переосмисленого значення, перетворюються на евфемізми. Оскільки при зміні значення слова виникнення нового не виключає можливості збереження старого, евфемічне значення одиниці поряд зі старими, неевфемічними значеннями, стає складовою смислової структури слова і функціонує як його лексико-семантичний варіант – другорядне, переносне, іноді стилістично марковане значення» (Великорода, 2009: 212).

Висновки. Отже, у результаті аналізу новітніх евфемізмів, що виникли на тлі російсько-української війни та активно функціонують як у засобах масової комунікації, так і в живому розмовному мовленні, можна зробити такі висновки:

- евфемізми неможливо вичерпно описати, оскільки в мовленні постійно з'являються нові номінативи та синтаксичні конструкції, які з певною метою завуальовано чи пом'якшено передають суть реалій;
- з особливою риторикою та актуальністю зазвучали евфемізми на тлі російсько-української війни, оскільки вороги маніпулюють свідомістю своїх громадян, застосовуючи різні психологічні й мовні засоби і прийоми, намагаючись приховати істину чи змістити акценти;
- риторика публіцистичних текстів північного сусіда позначена засобами, спрямованими на спотворення дійсності, виправдання військової агресії, на пом'якшення психологічних ефектів сприймання інформації;
- мовленнєва практика підтвердила правильність бачення дослідниками ролі евфемізмів у риторичі засобів масової інтернетної комунікації в аспекті маніпулятивного впливу на суспільну думку, а також у сприйманні мовцями нинішніх воєнних реалій;
- евфемізми можуть становити собою певну приховану мовну стратегію, спрямовану на створення в адресата хибного уявлення про дійсний стан речей та приховування справжньої негативної суті зображуваного;
- найважливішими функціями цих мовних утворень є вуалитивна, риторична, превентивна, елевативна, конспіративна; у цих функціях здійснюється специфічне переосмислення мовних одиниць і набуття ними пом'якшених і прихованих значень;
- до домінантних семантичних процесів, унаслідок яких здійснюються зміщення і зміни лексичних значень описаних слів і словосполучень, належить метонімізація, заснована на комбінації переосмислених запозичених власних назв з антономазією, укладеною словотворчими формантами; метафоризація, в основі якої – оксиморон; а також спеціалізація, зумовлена дією мейзису та елевативі;
- описані евфемізми не є однорідними за структурою. Вони можуть бути однослівними, становити собою непоширені або поширені словосполучення. Усі три типи цих евфемізмів є функційно активними як у засобах масової комунікації, так і в живому розмовному мовленні.

Література:

1. Акаїємова А. Використання мовної комунікації в політичному дискурсі. 2011. URL: <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/26828/08-Akayomova.pdf?sequence=1>
2. Андріяш В., Свтушенко Н. Евфемізми у публічному дискурсі – механізм політкоректної мовної поведінки. *Наукові праці Міжрегіональної академії управління персоналом. Політичні науки та публічне управління*. Вип. 2 (62). 2022. С. 7–14. URL: <http://journals.maup.com.ua/index.php/political/article/view/2128/2627>
3. Булах М. Б. Евфемізми в медіатексті: функціональний аспект. *Актуальні проблеми української лінгвістики: теорія і практика*. 2016. Вип. 33. С. 97–110. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/apy1_2016_33_10
4. Бушкова В. В., Мельниченко А. В. Ідеологічні евфемізми – етимологія та способи номінації реалій політичного змісту. URL: http://www.rusnauka.com/13_EISN_2012/Philologia/2_98684.doc.htm
5. Великорода В. Б. Механізми поповнення евфемістичної лексики. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова*. 2009. № 4. С. 212–217.
6. Великорода В. Б. Семантичні та функціонально-прагматичні характеристики евфемізмів в англійській мові: дис. ... канд. філол. наук: 10.02.04 / Віра Богданівна Великорода; Львів. нац. ун-т ім. І. Франка. ЛЬВІВ: [б. в.], 2007. 239 с.
7. Гончарова О. Політичне красномовство у світлі сучасної теоретичної рефлексії. *Культура і сучасність*: альманах. Київ. 2009. № 2. С. 66–71.
8. Довбня Л. Е. Інноваційна суспільно-політична лексика України: семантико-словотвірна мотивація. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія філологічна*. Острого, 2015. Вип. 53. С. 91–95.
9. Довбня Л. Е., Товкайло Т. І. Неологізми та їх відтворення в інтернетних засобах масової комунікації. *Society. Document. Communication. Соціум. Документ. Комунікація*. Переяслав, 2022. Вип. 14. С. 209–232.
10. Ключник Р. Дискурс протесту та політична коректність: до питання про евфемізми в політичній комунікації. *Регіональні студії*. 2018. № 13. С. 30–35.
11. Коляда Е., Кондрук А. Евфемізми як засіб маніпуляції у політичному дискурсі. *Актуальні питання іноземної філології*. 2015. № 2. С. 97–103.
12. Пайонкевич Х. П. Лінгвістичний феномен «евфемізм» та його функції. *Одеський лінгвістичний вісник*. 2014. Вип. 4. С. 206–209. URL: <http://dspace.onua.edu.ua/bitstream/handle/11300/2541/Paionkevich.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
13. Советна А. В., Лісун О. В. Евфемізми в засобах масової комунікації. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Філологія*. 2019. № 43. Т. 3. URL: <https://er.chdu.edu.ua/bitstream/ChSTU/1099/1/Евфемізми%20в%20засобах%20масової%20інформації.pdf>
14. Тхір В. Б. Особливості утворення політичних евфемізмів (на прикладі ідеологічних евфемізмів). *Гуманітарний вісник. Сер. «Іноземна філологія»*. Черкаси, 2004. Ч. 8. С. 313–315.

15. Центр стратегічних комунікацій та ІМІ розробили словник термінології щодо війни РФ проти України. 14.04.2023 р. URL: <https://detector.media/infospace/article/210150/2023-04-14-tsentr-strategichnykh-komunikatsiy-ta-imi-rozrobyly-slovnnyk-terminologii-shchodo-viyny-rf-proty-ukrainy/>

Люстративні матеріали:

16. Ви готові піти за російським кораблем? Або чому не варто використовувати російське ПЗ. URL: <https://allzap.pro/ua/blog/russkiy-soft/>

17. Клименко А. Від іхтамнетов до часткової мобілізації. Як Кремль пояснює присутність свого війська в Україні. URL: <https://www.mediakrytyka.info/za-scho-krytykuyut-media/vid-ikhtamnyetov-do-chastkovoyi-mobilizatsiyi-yak-kremel-poyasnyuye-prysutnist-svoho-viyska-v-ukraini.html>

18. Мінджоса С. Що означає «бавовна»: чому так називають вибухи в росії та на окупованих територіях. URL: https://24tv.ua/shho-take-bavovna-mem-shho-znachit-chomu-tak-nazivayut_n2138375

19. Причиною вибуху у Белгороді є «позаштатне сходження авіаційного боеприпасу» з літака Су-34. URL: https://censor.net/ua/news/3413475/prychynou_vybuhu_u_byelgorodi_je_pozashtatne_shodjennya_aviatsiyinogo_boeyprypasu_z_litaka_su34_minoborony

20. Яцюк Л. Страуси й танки. Польський тижневик висміяв Шольца. URL: <https://glavcom.ua/world/observe/strausi-j-tanki-polskij-tizhnevik-vismijav-sholtsa-903609.html>

References:

1. Akayomova, A. (2011). Vykorystannya movnoyi komunikatsiyi v politychnomu dyskursi [The use of language communication in political discourse]. Retrieved from URL: <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/26828/08-Akayomova.pdf?sequence=1> [in Ukrainian].

2. Andriyash, V., Yevtushenko, N. (2022). Evfemizmy u publichnomu dyskursi – mekhanizm politkorektnoyi movnoyi povedinky [Euphemisms in public discourse as a mechanism of politically correct language behavior]. *Naukovi pratsi Mizhrehional'noyi akademiyi upravlinnya personalom. Politychni nauky ta publichne upravlinnya*, 2 (62), 7-14. Retrieved from URL: <http://journals.maup.com.ua/index.php/political/article/view/2128/2627> [in Ukrainian].

3. Bulakh, M. B. (2016). Evfemizmy v mediateksti: funktsional'nyy aspekt [Euphemisms in media texts: the functional aspect]. *Aktual'ni problemy ukraïns'koyi linhvistyky: teoriya i praktyka*, 33, 97-110. Retrieved from URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/apy_2016_33_10 [in Ukrainian].

4. Bushkova, V. V., Mel'nychenko, A. V. Ideolohichni evfemizmy – etymolohiya ta sposoby nominatsiyi realiy politychnoho zmistu [Ideological euphemisms – etymology and ways of nominating political content realities]. Retrieved from URL: http://www.rusnauka.com/13_EISN_2012/Philologia/2_98684.doc.htm [in Ukrainian].

5. Velykoroda, V. B. (2009). Mekhanizmy popovnennya evfemistychnoyi leksyky [Mechanisms of expanding euphemistic vocabulary]. *Naukovyy chasopys NPU imeni M. P. Drahomanova*, 4, 212–217 [in Ukrainian].

6. Velykoroda, V. B. (2007). Semantychni ta funktsional'no-prahmatychni kharakterystyky evfemizmv v anhliys'kii movi [Semantic and functional-pragmatic characteristics of euphemisms in the English language]: dys. ... kand. filol. nauk: 10.02.04. L'viv. nats. un-t im. I. Franka. L'VIV, 239 s. [in Ukrainian].

7. Honcharova, O. (2009). Politychne krasnomovstvo u svitli suchasnoyi teoretychnoyi refleksiyyi [Political rhetoric in the context of contemporary theoretical reflection]. *Kul'tura i suchasnist': al'manakh*. Kyiv, 2, 66-71 [in Ukrainian].

8. Dovbnya, L. E. (2015). Innovatsiyna suspil'no-politychna leksyka Ukrainy: semantyko-slovotvorna motyvatsiya [Innovative socio-political lexicon of Ukraine: semantic and derivational motivation]. *Naukovi zapysky Natsional'noho universytetu «Ostroz'ka akademiya». Seriya filolohichna*. Ostroh, 53, 91-95 [in Ukrainian].

9. Dovbnya, L. E., Tovkaylo, T. I. (2022). Neolohizmy ta yikh vidtvorennya v internetnykh zasobakh masovoyi komunikatsiyi [Neologisms and their reproduction in online mass media]. *Society. Document. Communication. Sotsium. Dokument. Komunikatsiya*. Pereyaslav, 14, 209-232 [in Ukrainian].

10. Klyuchnyk, R. (2018). Dyskurs protestu ta politychna korektnist': do pytannya pro evfemizmy v politychnii komunikatsiyi [Discourse of protest and political correctness: exploring euphemisms in political communication]. *Rehional'ni studiyi*, 13, 30-35 [in Ukrainian].

11. Kolyada, E., Kondruk, A. (2015). Evfemizmy yak zasib manipulyatsiyi u politychnomu dyskursi [Euphemisms as a means of manipulation in political discourse]. *Aktual'ni pytannya inozemnoyi filolohiyi*, 2, 97-103 [in Ukrainian].

12. Payonkevych, Kh. P. (2014). Linhvistychnyy fenomen «evfemizmv» ta yoho funktsiyi [The linguistic phenomenon of “euphemism” and its functions]. *Odes'kyy linhvistychnyy visnyk*, 4, 206-209. Retrieved from URL: <http://dspace.onua.edu.ua/bitstream/handle/11300/2541/Paionkevich.pdf?sequence=1&isAllowed=y> [in Ukrainian].

13. Sovyeta, A. V., Lisun, O. V. (2019). Evfemizmy v zasobakh masovoyi komunikatsiyi [Euphemisms in mass media]. *Naukovyy visnyk Mizhnarodnoho humanitarnoho universytetu. Ser.: Filolohiya*, 43, т. 3. Retrieved from URL: <https://er.chdntu.edu.ua/bitstream/ChSTU/1099/1/Evfemizmy%20v%20zasobakh%20masovoi%20informatsiyi.pdf> [in Ukrainian].

14. Tkhir, V. B. Osoblyvosti utvorennya politychnykh evfemizmv (na prykladi ideolohichnykh evfemizmv) [Features of creating political euphemisms (using ideological euphemisms as an example)] (2004). *Humanitarnyy visnyk. Ser. «Inozemna filolohiya»*, 8, 313–315 [in Ukrainian].

15. Tsentr stratehichnykh komunikatsiy ta IMI rozrobyly slovnnyk terminolohiyi shchodo viyny RF proty Ukrainy [The Center for Strategic Communications and the Institute of Mass Information developed a dictionary of terminology regarding the war of the Russian Federation against Ukraine]. 14.04.2023 r. Retrieved from URL: <https://detector.media/infospace/article/210150/2023-04-14-tsentr-strategichnykh-komunikatsiy-ta-imi-rozrobyly-slovnnyk-terminologii-shchodo-viyny-rf-proty-ukrainy/> [in Ukrainian].

Illustrative materials:

16. Vy hotovi pity za rosiys'kym korablem? Abo chomu ne varto vykorystovuvaty rosiys'ke PZ [Are you willing to go after the Russian ship? Or why one should avoid using Russian software]. URL: <https://allzap.pro/ua/blog/russkiy-soft/> [in Ukrainian].

17. Клименко А. Від іхтамнетов до часткової мобілізації. Як Кремль пояснює присутність свого війська в Україні [From «they-are-not-there» to partial mobilization: How the Kremlin explains the presence of its troops in Ukraine]. URL: <https://www.mediakrytyka.info/za-scho-krytykuyut-media/vid-ikhtamnyetov-do-chastkovoyi-mobilizatsiyi-yak-kremel-poyasnyuye-prysutnist-svoho-viyska-v-ukraini.html> [in Ukrainian].

18. Mindzhosa, S. Sheho oznachaye «bavovna»: chomu tak nazyvayut vybukhy v rosiyi ta na okupovanykh terytoriyakh [What does “cotton” mean: why explosions in Russia and occupied territories are called that]. URL: https://24tv.ua/shho-take-bavovna-mem-shho-znachit-chomu-tak-nazivayut_n2138375 [in Ukrainian].

19. Prychynou vybukhu u Byelhorodi ye «pozashtatne skhodzhennya aviatsiyinoho boeyprypasu» z litaka Su-34 [The explosion in Belgorod is attributed to an “unauthorized descent of aviation ammunition” from a Su-34 aircraft]. URL: https://censor.net/ua/news/3413475/prychynou_vybuhu_u_byelgorodi_je_pozashtatne_shodjennya_aviatsiyinogo_boeyprypasu_z_litaka_su34_minoborony [in Ukrainian].

20. Yatsyuk, L. Strausy y tanky. Pol'skyy tyzhnevyyk vysmijav Shol'tsa [Ostriches and tanks. A Polish weekly ridiculed Sholtz]. URL: <https://glavcom.ua/world/observe/strausi-j-tanki-polskij-tizhnevik-vismijav-sholtsa-903609.html> [in Ukrainian].